

Тұтыну кооперативі туралы

Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 8 мамырдағы N 197 Заңы.

МАЗМҰНЫ

Осы Заң тұтыну кооперативтерінің құқықтық жағдайын, олардың құрылуының, қызметінің, оларды қайта ұйымдастыру мен таратудың ұйымдық, экономикалық және әлеуметтік жағдайларын, мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін, басқару және бақылау органдарының өкілеттігі мен жауапкершілігін белгілейді.

1-тарау. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1-бап. Негізгі ұғымдар

Осы Заңда мынадай ұғымдар пайдаланылады:

мүліктік (пайлық) жарна - тұтыну кооперативінің мүліктік (пайлық) қорына тұтыну кооперативі мүшелерінің ақшалай, мүлікпен немесе ақшалай бағасы бар мүлік құқығымен қосатын жарнасы;

мүліктік (пайлық) қор - тұтыну кооперативін құру немесе оған кіру кезінде мүшелері енгізетін мүліктік (пайлық) жарналардан тұратын және тұтыну кооперативінің мүлкін қалыптастыру көздерінің бірі болып табылатын қор;

тұтыну кооперативі - қатысушылардың материалдық және өзге де қажеттерін қанағаттандыру үшін өз мүшелерінің мүліктік (пайлық) жарналарын біріктіру арқылы жүзеге асырылатын мүшелік негіздегі ерікті бірлестігі;

резервтік қор - төтенше жағдайлардың салдарынан келтірілген залалдарды жабуға арналған қор, оны қалыптастыру мен пайдалану тәртібі тұтыну кооперативінің жарғысымен белгіленеді;

тұтыну кооперативінің мүшесі - осы Заңның талаптарын қанағаттандыратын, кооперативтің жарғысында белгіленген мөлшерде мүліктік (пайлық) жарна енгізген және кооперативке дауыс беру құқығымен қабылданған азамат және (немесе) заңды тұлға.

2-бап. Тұтыну кооперативі туралы заңдар

1. Қазақстан Республикасының тұтыну кооперативі туралы заңдары Қазақстан Республикасының Конституциясына, Азаматтық кодекске негізделеді және осы Заң мен өзге де нормативтік құқықтық актілерден тұрады.

2. Алып тасталды - ҚР 29.10.2015 № 373-V (01.01.2016 бастап қолданысқа енгізіледі) Заңымен.

3. Өзара сақтандыруды жүзеге асыратын тұтыну кооперативтері қызметінің ерекшеліктері Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен айқындалады.

4. Көппәтерлі тұрғын үй салу мақсатында тұрғын үй-құрылыс кооперативін құруға және оның қызметіне байланысты қатынастар Қазақстан Республикасының тұрғын үй заңнамасымен реттеледі.

Ескерту. 2-бапқа өзгерту енгізілді - ҚР 2006.07.05 № 164; 29.10.2015 № 373-V (01.01.2016 бастап қолданысқа енгізіледі); 26.12.2019 № 284-VI (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) Заңдарымен.

2-1-бап. Осы Заңның негізгі мақсаттары мен міндеттері

1. Қазақстан Республикасында кооперативтік қозғалысты ұйымдастыру мен дамытуды қамтамасыз ету, сондай-ақ тұтыну кооперативтерінің құрылуы мен жұмыс істеуі үшін жағдайлар жасау арқылы тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау осы Заңның негізгі мақсаттары болып табылады.

2. Осы Заңның негізгі міндеттері:

- 1) Қазақстан Республикасында кооперативтік қозғалысты дамыту үшін құқықтық негіз құру;
- 2) тұтыну кооперативтеріне қатысушылардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету;
- 3) тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің қолжетімділігін қамтамасыз ету;
- 4) нарықта бәсекелестікті дамыту;
- 5) тұтыну кооперативтерінің қызметін реттеу.

Ескерту. 2-1-баппен толықтырылды – ҚР 05.07.2024 № 115-VIII (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) Заңымен.

3-бап. Тұтыну кооперативінің құрылуы мен қызметінің негізгі принциптері

Тұтыну кооперативтері:

кіру және шығу еріктілігі;

мүліктік (пайлық) жарна төлеудің міндеттілігі;

басқарудың демократияшылдығы;

өзара көмек және өз мүшелерінің мүдделерін қорғау;

тұтыну кооперативінің қызметі туралы ақпаратты оның барлық мүшелерінің пайдалана алуы принциптері негізінде жұмыс істейді.

4-бап. Тұтыну кооперативі

1. Тұтыну кооперативі коммерциялық емес ұйымдар болып табылады және кәсіпкерлік қызметпен өздерінің жарғылық мақсаттарына сәйкес келетіндей дәрежеде ғана айналыса алады.

2. Тұтыну кооперативі мүліктік (пайлық) жарналар есебінен, өз мүшелерінің мүдделерін қанағаттандыруға байланысты жекелеген міндеттерді орындау үшін құрылады.

3. Егер құрылтай құжаттарында тұтыну кооперативі белгілі бір мерзімге немесе белгілі бір мақсатқа жету үшін құрылатыны көзделмесе, ол белгісіз мерзімге құрылған болып есептеледі.

4. Тұтыну кооперативіндегі еңбек қатынастары осы Заңмен, еңбек заңдарымен және жарғымен реттеледі. Тұтыну кооперативі мүшелерінің оның қызметіне жеке еңбегімен қатысқаны үшін сыйақы мөлшерлері, сондай-ақ еңбек шарты бойынша жұмыс істейтін адамдардың еңбегіне төленетін ақы мөлшерлері жалпы жиналыстың шешімімен белгіленеді.

5. Тұтыну кооперативі мүшелерінің оның қызметіне жеке еңбегімен қатысуы міндетті болып табылмайды.

6. Қызмет нәтижелерінің (дайындалған не сатып алынған тауарлардың, жұмыстардың, қызмет көрсетулердің) негізгі тұтынушылары тұтыну кооперативінің мүшелері болып табылады.

Ескерту. 4-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2007.05.15. N 253 Заңымен.

5-бап. Тұтыну кооперативінің атауы және орналасқан жері

1. Тұтыну кооперативінің атауы оның қалай аталатынын және ұйымдық-құқықтық нысанын көрсетуді қамтиды. Ол заңдарда көзделген қосымша мағлұматты қамтуы мүмкін.

2. Тұтыну кооперативінің тұрақты жұмыс істейтін органының орналасқан жері оның орналасқан жері болып танылады.

3. Тұтыну кооперативі орналасқан жерін ауыстырған кезде қажетті өзгерістерді Бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне енгізу үшін тұтыну кооперативінің нақты мекенжайы бойынша заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеуді жүзеге асыратын органға бұл жөнінде хабарлауға міндетті.

Ескерту. 5-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2012.12.24 N 60-V (алғашқы ресми жарияланғанынан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) Заңымен.

6-бап. Тұтыну кооперативінің құқық қабілеті

1. Тұтыну кооперативі заңды тұлға болып табылады және оның мыналарға:

1) өз мүшелерінің қажеттерін қанағаттандыруға бағытталған қызметпен айналысуға ;

2) жарғылық мақсаттарға қол жеткізуге қызмет етуіне қарай, кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруға;

3) Қазақстан Республикасының заңдарында және кооперативтің жарғысында белгіленген тәртіппен өзінің филиалдары мен өкілдіктері болуына;

4) тұтыну кооперативінің құқықтарын бұзатын, мемлекеттік органдардың актілеріне , жергілікті өзін-өзі басқару органдарының актілеріне, олардың лауазымды адамдарының әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен шағым жасауға;

5) заңды тұлғаның тұтыну кооперативінің жарғысында көзделген мақсаттарға қол жеткізу үшін қажетті өзге де құқықтарын жүзеге асыруға құқығы бар.

2. "Рұқсаттар және хабарламалар туралы" Қазақстан Республикасының Заңында белгіленген жекелеген қызмет түрлерімен немесе әрекеттермен (операциялармен) тұтыну кооперативі рұқсаттың не хабарлама жіберудің негізінде ғана айналыса алады.

3. Тұтыну кооперативі қызметінің мәні мен мақсаттары оның құрылтай құжаттарымен белгіленеді.

Ескерту. 6-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 16.05.2014 № 203-V (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін алты ай өткен соң қолданысқа енгізіледі); 29.06.2020 № 351-VI (01.07.2021 бастап қолданысқа енгізіледі) Заңдарымен.

7-бап. Тұтыну кооперативінің филиалдары мен өкілдіктері

1. Тұтыну кооперативі өзінің орналасқан жерінен тыс жерде Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес филиалдарын құруға және өкілдіктерін ашуға құқылы.

2. Тұтыну кооперативінің филиалдарын құру және өкілдіктерін ашу туралы шешімдерді, егер жарғыда осындай шешімдерді жалпы жиналыс қабылдайтыны көзделмесе, тұтыну кооперативінің атқарушы органы қабылдайды.

8-бап. Мемлекет және тұтыну кооперативі

1. Қазақстан Республикасының заң актілерінде көзделген жағдайларды қоспағанда, мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының тұтыну кооперативінің қызметіне араласуға құқығы жоқ.

2. Тұтыну кооперативінің құқықтарын бұзатын мемлекеттік органдардың актілері немесе жергілікті өзін-өзі басқару органдарының актілері Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен жарамсыз деп танылуы мүмкін.

3. Мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының не олардың лауазымды адамдарының заңсыз іс-әрекеті не әрекетсіздігі салдарынан тұтыну кооперативіне келтірілген залал, соның ішінде алынбай қалған пайда Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен өтеледі.

2-тарау. ТҰТЫНУ КООПЕРАТИВІН ҚҰРУ

9-бап. Тұтыну кооперативін құру тәртібі

1. Тұтыну кооперативін құру құрылтай жиналысын өткізуден басталып, заңды тұлға ретінде мемлекеттік тіркеумен аяқталады.

2. Азаматтар тұтыну кооперативінің құрылтай жиналысын өткізуді және оның қарауына енгізілетін құжаттардың жобаларын әзірлеу жөнінде бастамашыл топтар құра алады.

10-бап. Тұтыну кооперативінің құрылтай жиналысы

1. Тұтыну кооперативінің құрылтай жиналысы мынадай мәселелерді шешеді:

1) тұтыну кооперативін құру, оның атауы және орналасқан жері туралы шешім қабылдайды;

2) тұтыну кооперативі мүшелерінің арыздары негізінде азаматтар үшін олардың аты-жөні, тұрғылықты жері және жеке басын куәландыратын құжаттың деректері және заңды тұлғалар үшін атауы, орналасқан жері және банктік реквизиттері көрсетілген тізімін бекітеді;

3) қызметтің мәні мен мақсаттарын белгілейді;

4) мүліктік (пайлық) жарналардың құрамын, мөлшерін және оларды енгізу мерзімдерін белгілейді;

5) жарғысын және құрылтай шартын бекітеді;

6) атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарды сайлайды;

7) мемлекеттік тіркеу мерзімін және оған жауапты адамдарды белгілейді;

8) тұтыну кооперативін құруға байланысты өзге де мәселелерді шешеді.

2. Құрылтай жиналысының шешімі хаттамамен ресімделеді. Құрылтай жиналысының хаттамасына құрылтай жиналысының төрағасы мен хатшысы қол қояды.

Құрылтай жиналысының төрағасы оған қатысушылардың көпшілік даусымен сайланады.

11-бап. Тұтыну кооперативінің жарғысы

1. Тұтыну кооперативінің жарғысында:

1) атауы мен орналасқан жері;

2) қызметінің мәні мен мақсаттары;

3) тұтыну кооперативіне кіру мен одан шығу, оның ішінде тұтыну кооперативінің мүлкіндегі өз үлесін бөліп алу тәртібі;

4) мүліктік (пайлық) жарналардың құрамы, мөлшері және оларды енгізу тәртібі, мүліктік (пайлық) жарналарды енгізу жөніндегі міндеттемелерді бұзғаны үшін жауапкершілік;

5) тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарын құру, сайлау (қайта сайлау) тәртібі мен өкілеттігі, олардың шешім қабылдау тәртібі;

6) тұтыну кооперативі басқару органдарының құрамы мен құзыреті;

7) басқару органдарының шешім, оның ішінде шешімдер бірауыздан немесе білікті көпшілік дауыспен қабылданатын мәселелер туралы шешім қабылдау тәртібі;

8) тұтыну кооперативі мүшелерінің кооперативке келтірілген залалдарды жабу тәртібі;

9) кооперативті қайта ұйымдастыру және оның қызметін тоқтату жағдайлары;

10) филиалдар мен өкілдіктер туралы мәліметтер;

11) тұтыну кооперативі мүшелерінің оның қызметіне жеке еңбек қосып қатысуының сипаты мен тәртібі;

12) тұтыну кооперативі мен оның мүшелері, тұтыну кооперативінің атқарушы органы мен жалдамалы қызметкерлер арасындағы өзара қатынастар болуға тиіс.

2. Тұтыну кооперативінің жарғысына азаматтың тегі, аты, әкесінің аты, тұрғылықты жері және жеке басын куәландыратын құжаттың деректері, сондай-ақ егер тұтыну кооперативінің мүшесі заңды тұлға болып табылатын болса, ұйымның атауы, орналасқан жері және банктік деректемелері көрсетілген тұтыну кооперативі мүшелерінің тізімі қоса беріледі.

3. Тұтыну кооперативінің жарғысында Қазақстан Республикасының заңдарына қайшы келмейтін басқа да ережелер болуы мүмкін.

4. Тұтыну кооперативінің жарғысына енгізілген өзгерістер мен толықтыруларды заңда белгіленген тәртіппен уәкілетті мемлекеттік органдар тіркейді.

5. Үшінші тұлғалармен қарым-қатынастарда тұтыну кооперативі мен оның мүшелері жарғысына енгізілген өзгерістер мен толықтырулар немесе Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген тәртіппен олардың тіркелгені туралы мемлекеттік тіркеуді жүзеге асыратын органға хабарланған кезден бастап не сот шешімінің негізінде Бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне тұтыну кооперативі жарғысының өзгергені туралы мәліметтер енгізілген кезден бастап тұтыну кооперативі жарғысындағы өзгерістерге сілтеме жасауға құқылы. Алайда, үшінші тұлғалар аталған мән-жайлар болғанға және мерзімдер басталғанға дейін де бұл өзгерістерді ескере отырып, іс-әрекет жасауға құқылы.

Ескерту. 11-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2012.04.27 N 15-V (алғашқы ресми жарияланғанынан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі), 2012.12.24 N 60-V (алғашқы ресми жарияланғанынан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) Заңдарымен.

12-бап. Тұтыну кооперативін мемлекеттік тіркеу

1. Тұтыну кооперативі ол мемлекеттік тіркеуден өткен кезден бастап құрылған болып есептеледі.

2. Тұтыну кооперативін мемлекеттік тіркеуді әділет органдары Қазақстан Республикасының заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу және филиалдар мен өкілдіктерді есептік тіркеу туралы заңнамасында айқындалатын тәртіппен жүзеге асырады.

Ескерту. 12-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2012.12.24 N 60-V (алғашқы ресми жарияланғанынан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) Заңымен.

3-тарау. ТҰТЫНУ КООПЕРАТИВІНЕ МҮШЕЛІК

13-бап. Тұтыну кооперативіне мүшелік

1. Он сегіз жасқа толған азаматтар және заңды тұлғалар тұтыну кооперативінің мүшелері бола алады.

2. Азаматтар мен заңды тұлғалардың бірнеше тұтыну кооперативтерінің мүшесі бола алады.

3. Тұтыну кооперативі мүшелерінің саны екі азаматтан кем болмауға тиіс. Тұтыну кооперативі мүшелерінің ең көп санына шек қойылмайды.

4. Тұтыну кооперативіне осы Заңның және тұтыну кооперативі жарғысының ережелерін сақтай отырып жүргізілген жаңа мүшелер қабылдау жалпы жиналыстың шешімімен ресімделеді.

5. Тұтыну кооперативіне мүше болғысы келетін азамат немесе заңды тұлға атқарушы органға тұтыну кооперативіне қабылдау туралы жазбаша нысанда арыз береді. Арызда азаматтың аты-жөні, тұрғылықты жері және жеке басын куәландыратын құжаттың деректері немесе заңды тұлғаның атауы, орналасқан жері және банк реквизиттері көрсетілуге тиіс.

6. Тұтыну кооперативіне қабылдау туралы арызды тұтыну кооперативінің атқарушы органы он күн ішінде қарауға тиіс.

7. Тұтыну кооперативінің мүлкінде ол құрылғаннан кейін үлес құқығын алған үшінші тұлғалардың тұтыну кооперативінің мүшелігіне бірінші кезекте қабылдануға құқығы бар.

8. Тұтыну кооперативінің жарғысында өзгеше көзделмесе, тұтыну кооперативінің мүшесі қайтыс болған жағдайда оның мұрагерлерінің тұтыну кооперативінің мүшелігіне бірінші кезекте қабылдануға құқығы бар. Жарғыда өзгеше көзделген жағдайда мұрагерлеріне кооператив тұтыну кооперативінің мүлкіндегі оның мүліктік (пайлық) жарнасына бара-бар үлесін төлейді.

14-бап. Тұтыну кооперативі мүшелерінің құқықтары

Тұтыну кооперативінің мүшелері:

- 1) тұтыну кооперативінен белгіленген тәртіппен ерікті түрде шығуға;
- 2) тұтыну кооперативінің қызметіне қатысуға, басқару органдары мен бақылау органдарын сайлауға және оларға сайлануға, тұтыну кооперативінің қызметін жақсарту, оның органдарының жұмысындағы кемшіліктерді жою туралы ұсыныстар енгізуге;
- 3) тұтыну кооперативінің тауарларын (қызмет көрсетуін) басқа азаматтар мен заңды тұлғалардың алдында артықшылықпен сатып алуға (алуға), өз өндірісінің, өзіндік қосалқы шаруашылығының және кәсіпшілігінің бұйымдары мен өнімдерін тұтыну кооперативінің ұйымдары арқылы шарттар негізінде өткізуге, қызмет көрсетуді жүзеге асыруға;
- 4) тұтыну кооперативі жалпы жиналысының тұтыну кооперативінің мүшелері үшін көзделген жеңілдіктерін пайдалануға;
- 5) тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарынан олардың қызметі туралы ақпарат алуға, соның ішінде бухгалтерлік есептің, есеп берудің мәліметтерімен және басқа да құжаттамалармен жарғыда белгіленген тәртіппен танысуға;
- 6) тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарының заңсыз әрекеттеріне тұтыну кооперативінің жалпы жиналысына шағым жасауға;

7) тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарының өз мүдделерін қозғайтын шешіміне сот тәртібімен шағым жасауға;

8) тұтыну кооперативі таратылған жағдайда кредиторлармен есеп айырысқаннан кейін қалған мүліктің бір бөлігінің құнын немесе тұтыну кооперативі мүшелерінің келісімі бойынша мүліктік (пайлық) жарнасына бара-бар заттай түрде осы мүліктің бір бөлігін алуға;

9) тұтыну кооперативінің мүлкіндегі өз үлесін бөлуге және кооперативтен шыққан жағдайда оның құнын немесе тұтыну кооперативі мүшесінің келісімі бойынша мүлікті өзінің мүліктік (пайлық) жарнасына бара-бар заттай түрде алуға;

10) тұтыну кооперативіндегі өз еңбегі үшін жалақы нысанында немесе жарғыда белгіленген өзге де нысанда сыйақы алуға құқылы.

Тұтыну кооперативінің жарғысымен мүшелерінің Қазақстан Республикасының заңдарына қайшы келмейтін өзге де құқықтары белгіленуі мүмкін.

15-бап. Тұтыну кооперативі мүшелерінің міндеттері

Тұтыну кооперативінің мүшелері:

1) жарғыны бұзбауға;

2) жалпы жиналыстың, атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарының шешімдерін орындауға;

3) тұтыну кооперативі алдындағы оның қызметіне қатысу жөнінде жарғыда белгіленген өз міндеттемелерін орындауға;

4) жарғыда белгіленген мөлшерде, тәртіп пен мерзімде мүліктік (пайлық) жарна төлеуге міндетті.

Тұтыну кооперативінің мүшелері тұтыну кооперативінің жарғысында көзделген, Қазақстан Республикасының заңдарына қайшы келмейтін басқа да міндеттерді атқаруы мүмкін.

16-бап. Тұтыну кооперативіне мүшеліктің тоқтатылуы

1. Тұтыну кооперативіне мүшелік:

1) өз еркімен шыққан;

2) шығарылған;

3) мүліктегі үлесі құқығынан айрылған;

4) тұтыну кооперативінің мүшесі болып табылатын азамат қайтыс болған, Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен ол өлді деп жарияланған, хабар-ошарсыз кеткен деп танылған;

5) тұтыну кооперативінің мүшесі болып табылатын заңды тұлға таратылған;

6) тұтыну кооперативі таратылған жағдайларда тоқтатылады.

2. Тұтыну кооперативінің мүшесі өз еркімен шыққан жағдайда тұтыну кооперативінің мүлкіндегі енгізген мүліктік (пайлық) жарнасына бара-бар өз үлесін осы Заңда белгіленген тәртіппен бөліп алуға құқығы бар.

3. Тұтыну кооперативінің мүшесі өзінің жарғыда белгіленген міндеттерін дәлелсіз себептермен орындамаған не тұтыну кооперативіне залал келтіретін қасақана әрекеттер жасаған жағдайда жалпы жиналыстың шешімімен тұтыну кооперативінен шығарылуы мүмкін.

Тұтыну кооперативінің атқарушы органы кооперативтің мүшесіне оны тұтыну кооперативінен шығару жөніндегі мәселенің жалпы жиналысқа енгізілу себептері туралы кем дегенде он күн бұрын жазбаша түрде хабарлауға және оны аталған жалпы жиналысқа шақырып, онда оған өз пікірін айтуға құқық берілуге тиіс.

Тұтыну кооперативінің шығарылатын мүшесі тұтыну кооперативінің жалпы жиналысына дәлелді себептерсіз қатыспаған жағдайда жиналыс оны шығару туралы шешімді өзінің қатысуынсыз қабылдауға құқылы. Егер жиналысқа қатысушылардың үштен екісі жақтап дауыс берсе, шешім қабылданған болып есептеледі.

Тұтыну кооперативінен шығарылған мүшеге тұтыну кооперативінің мүлкіндегі үлесі енгізген мүліктік (пайлық) жарнасына бара-бар, осы Заңда белгіленген тәртіппен бөліп беріледі.

Жалпы жиналыстың тұтыну кооперативі мүшесін кооперативтен шығару туралы шешіміне сот тәртібімен шағым жасалуы мүмкін.

4. Тұтыну кооперативінің мүлкіндегі үлеске құқығынан айрылған тұтыну кооперативінің мүшесі өзінің тұтыну кооперативіне мүшелігін тоқтатады.

Үлестен:

- 1) сату;
- 2) сыйға тарту;
- 3) өзге де түрде иелік ету;
- 4) сот шешімі негіздерінде айрылады.

Мүліктегі үлес құқығынан айрылған тұтыну кооперативінің мүшесі бұл туралы тұтыну кооперативінің атқарушы органына хабарлайды. Тұтыну кооперативінің атқарушы органына мұндай ақпаратты мүліктегі үлеске құқық алған адамдар табыс ете алады.

Мүше мүліктегі үлес құқығынан айрылған жағдайда тұтыну кооперативіне мүшелікті тоқтату тұтыну кооперативі атқарушы органының шешімімен ресімделеді.

5. Тұтыну кооперативінің мүшесі болып табылатын азамат қайтыс болған, ол белгіленген тәртіппен хабар-ошарсыз кетті деп танылған немесе өлді деп жарияланған жағдайда оның тұтыну кооперативіне мүшелігі тоқтатылады.

Тұтыну кооперативінің атқарушы органы тұтыну кооперативінің қайтыс болған мүшесінің ол қайтыс болған, ол белгіленген тәртіппен хабар-ошарсыз кетті деп танылған немесе өлді деп жарияланған күнгі мүліктегі үлесін мұрагерлеріне төлеу үшін осы Заңда белгіленген тәртіппен оның үлесіне бара-бар бөліп береді.

6. Атқарушы орган тұтыну кооперативіне мүшелік тоқтатылған барлық жағдайлар туралы тұтыну кооперативінің мүшелеріне хабарлайды.

4-тарау. ТҰТЫНУ КООПЕРАТИВІН БАСҚАРУ

17-бап. Тұтыну кооперативінің басқару органдары

1. Тұтыну кооперативінің органдары мыналар болып табылады:

- 1) жоғары орган - жалпы жиналыс;
- 2) атқарушы орган - басқарма (төраға);
- 3) бақылаушы орган - тексеру комиссиясы (ревизор).

2. Тұтыну кооперативінің жарғысында тұтыну кооперативінің өзге де органдарын құру көзделуі мүмкін.

3. Қазақстан Республикасының оңалту және банкроттық туралы заңнамалық актісінде белгіленген тәртіппен тұтыну кооперативі банкрот деп танылған немесе оңалту рәсімі қолданылған және уақытша не банкроттықты немесе оңалтуды басқарушы тағайындалған жағдайларда, оны басқару бойынша барлық өкілеттіктер тиісінше уақытша не банкроттықты немесе оңалтуды басқарушыға өтеді.

Ескерту. 17-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 07.03.2014 N 177-V Заңымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі).

18-бап. Тұтыну кооперативінің жалпы жиналысы

1. Тұтыну кооперативінің жалпы жиналысы оның жоғары органы болып табылады және оның қызметіне қатысты барлық мәселелерді шешуге құқылы. Осы ретте кезекті немесе кезектен тыс жалпы жиналыстар шақырылуы мүмкін, бұл жиналыстар, егер оларға тұтыну кооперативі барлық мүшелерінің жартысынан астамы қатысса, заңды деп танылады. Егер жалпы жиналыстың шешімін жиналысқа қатысушы мүшелердің жартысынан астамы жақтап дауыс берсе, ол қабылданған болып есептеледі. Бұл орайда тұтыну кооперативінің әрбір мүшесі, оның тұтыну кооперативі мүлкіндегі үлесінің мөлшеріне қарамастан, жалпы жиналыстың шешімдерін қабылдаған кезде бір дауысқа ие болады.

2. Тұтыну кооперативінің кезекті жалпы жиналысын жарғыда белгіленген мерзімдерде атқарушы орган жылына кемінде бір рет шақырады.

Тұтыну кооперативінің жылдық қаржылық есебін бекітуге арналған жалпы жиналыс есепті қаржы жылы аяқталғаннан кейін үш айдан кешіктірілмей өткізілуге тиіс.

3. Тұтыну кооперативінің кезектен тыс жалпы жиналысы осы Заңда, жарғыда көзделген жағдайларда, сондай-ақ тұтыну кооперативінің мүдделері осындай жиналыс шақыруды керек еткен өзге де кез келген жағдайларда шақырылады.

Тұтыну кооперативінің кезектен тыс жалпы жиналысын атқарушы орган өз бастамасы бойынша, сондай-ақ тексеру комиссиясының (ревизордың) талап етуі бойынша не тұтыну кооперативі мүшелері жалпы санының кемінде оннан бір бөлігінің талап етуі бойынша шақырады.

Егер тексеру комиссиясының немесе тұтыну кооперативі мүшелерінің талап еткеніне қарамастан, атқарушы орган кезектен тыс жалпы жиналыс шақырмаса, оны тексеру комиссиясы (ревизор) немесе тұтыну кооператив мүшелерінің жалпы санының кемінде оннан бір бөлігі дербес шақыруы мүмкін.

Таратылу процесі жүріп жатқан тұтыну кооперативінің кезектен тыс жалпы жиналысын тарату комиссиясы да шақыра алады.

4. Жалпы жиналысты өткізу мен осы Заңда, жарғыда және тұтыну кооперативінің ішкі қызметін реттейтін өзге де құжаттарда қабылданған шешімдер жүргізу тәртібін бұза отырып қабылданған тұтыну кооперативі жалпы жиналысының шешімін, сол сияқты жалпы жиналыстың осы Заңға не жарғыға қайшы келетін шешімін, оның ішінде тұтыну кооператив мүшелерінің құқығын бұзатын шешімін тұтыну кооперативі мүшелерінің арызы бойынша сот толық немесе ішінара жарамсыз деп тануы мүмкін. Ондай арызды жалпы жиналыс өткізілген күннен бастап алты ай ішінде беруге болады.

5. Шақыру мен өткізу, шешім қабылдау тәртібі тұтыну кооперативінің жарғысымен белгіленеді.

19-бап. Тұтыну кооперативі жалпы жиналысының құзыреті

1. Тұтыну кооперативі жалпы жиналысының құзыреті осы Заңға және тұтыну кооперативінің жарғысына сәйкес белгіленеді.

2. Жалпы жиналыстың айрықша құзыретіне мыналар жатады:

1) тұтыну кооперативінің жарғысына өзгерістер мен толықтырулар, оның ішінде мүліктік (пайлық) жарнаның мөлшері туралы, орналасқан жері мен атауы туралы өзгеріс енгізу немесе жарғыны жаңа редакциясында бекіту;

2) тұтыну кооперативі қызметінің негізгі бағыттарын белгілеу;

3) тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарының басшысы мен мүшелерін сайлау, олардың өкілеттігін доғару, олардың қызметі туралы есептерді тыңдау, оларды ұстауға арналған қаражаттың мөлшерін анықтау;

4) тұтыну кооперативінің мүшелерін кооперативтен шығару;

5) тұтыну кооперативінің ішкі қызметін реттеп отыратын ішкі ережелерді, оларды қабылдау рәсімін және басқа құжаттарды бекіту;

6) тұтыну кооперативтерінің қауымдастығын (одағын) құру, қауымдастыққа (одаққа) кіру және одан шығу туралы мәселелерді шешу;

7) тұтыну кооперативінің жылдық қаржы есептерін, тексеру комиссиясының (ревизордың) есебін бекіту;

8) тұтыну кооперативі шеккен зиянды жабу тәртібі;

9) тұтыну кооперативі қорларының түрлері мен құрылу және жұмсалыу тәртібін белгілеу;

10) тұтыну кооперативінің жарғыда белгіленген құннан құны асып түсетін жылжымайтын мүлкін иеліктен айыру;

11) тұтыну кооперативін қайта ұйымдастыру және тарату туралы шешімдер қабылдау;

12) тарату комиссиясының төрағасы мен мүшелерін сайлау және тарату балансын бекіту.

3. Осы Заңда жалпы жиналыстың айрықша құзыретіне жатқызылған мәселелермен қатар, тұтыну кооперативінің жарғысымен оның айрықша құзыретіне басқа да мәселелер жатқызылуы мүмкін.

4. Егер тұтыну кооперативінің жарғысында өзгеше көзделмесе, жалпы жиналыс өзінің айрықша құзыретіне жатпайтын өкілеттікті тұтыну кооперативінің атқарушы органына беруге құқылы.

5. Тұтыну кооперативі жалпы жиналысының атқарушы, бақылаушы және өзге де органдардың шешімдерін қуаттау немесе олардың күшін жою жөніндегі мәселелерді өз қарауына алуға құқығы бар.

6. Тұтыну кооперативінің жалпы жиналысы тұтыну кооперативінің қызметіне байланысты кез келген мәселені қарау үшін қабылдауға құқылы.

20-бап. Тұтыну кооперативінің атқарушы органы

1. Тұтыну кооперативінің атқарушы органы тұтыну кооперативінің қызметіне ағымдағы басшылық жасау мен оның істерін жүргізуді жүзеге асырады және оның жалпы жиналысына есеп береді.

Тұтыну кооперативі атқарушы органының мүшелері жарғыда белгіленген құрам мен мерзімге сайланады және өз міндеттерін (өкілеттігін) атқарудан жалпы жиналыстың шешімімен кез келген уақытта босатылуы мүмкін.

2. Атқарушы органның жұмысы мен шешімдер қабылдау тәртібі тұтыну кооперативінің жарғысымен белгіленеді.

3. Осы Заңмен және кооператив жарғысымен белгіленген, жалпы жиналыстың құзыретіне жатпайтын тұтыну кооперативінің қызметін қамтамасыз етудің барлық мәселелері атқарушы органның құзыретіне жатады.

Жалпы жиналыстың айрықша құзыретіне жатпайтын, осы Заңның 19-бабының 4-тармағына сәйкес атқарушы органға берілген өкілеттік те тұтыну кооперативі атқарушы органының құзыретіне жатады.

4. Тұтыну кооперативінің үшінші тұлғалармен қатынастарында атқарушы органның өкілеттігіне өзі белгілеген шектеулерге сілтеме жасауға құқығы жоқ. Алайда тұтыну кооперативі өзінің атқарушы органы үшінші тұлғамен белгіленген шектеулерді бұза отырып жасаған мәмілелерінің жарамдылығына, егер мәміле жасалған кезде үшінші тұлға мұндай шектеулерді білгенін немесе алдын ала білуге тиіс екенін дәлелдесе, дау айтуға құқылы.

5. Тұтыну кооперативі атқарушы органының мүшелеріне:

1) жалпы жиналыстың келісімінсіз тұтыну кооперативімен мүліктік пайда табуға (сыйға тарту, қарыз алу, өтеусіз пайдалану, сатып алу-сату шарттарын және басқаларын қоса алғанда) бағытталған мәмілелер жасасуға;

2) тұтыну кооперативінің үшінші тұлғалармен жасасқан мәмілелері үшін тұтыну кооперативінің өзінен де, үшінші тұлғалардан да комиссиялық сыйақы алуға;

3) тұтыну кооперативімен үшінші тұлғалардың қатынастарында олардың атынан немесе мүдделерін көздеп әрекет жасауға;

4) тұтыну кооперативінің осы қызметімен бәсекелесетін кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруға тыйым салынады.

6. Осы баптың 5-тармағының 1)-3) тармақшаларында көзделген шектеулер тұтыну кооперативінің атқарушы органы мүшелерінің жақын туыстары мен жекжаттарына да қолданылады.

21-бап. Тұтыну кооперативінің қадағалау кеңесі

1. Егер бұл тұтыну кооперативінің жарғысында көзделсе, оның мүшелері тарапынан тұтыну кооперативі атқарушы органының қызметін бақылау мақсатында тұтыну кооперативінің қадағалау кеңесі құрылуы мүмкін. Қадағалау кеңесінің өкілеттіктері жарғыда айқындалады.

2. Тұтыну кооперативінің қадағалау кеңесі оның кооператив мүшелерінің жалпы жиналысы сайлайтын мүшелерінен тұрады. Қадағалау кеңесі мүшелерінің саны мен олардың шешімдер қабылдау тәртібі тұтыну кооперативінің жарғысымен белгіленеді.

3. Қадағалау кеңесінің мүшесі бір мезгілде тұтыну кооперативі атқарушы органының мүшесі не тұтыну кооперативінің төрағасы бола алмайды.

22-бап. Тұтыну кооперативінің тексеру комиссиясы (ревизоры)

1. Тұтыну кооперативінің қаржы-шаруашылық қызметіне бақылау жасауды жүзеге асыру үшін, егер жарғыда өзгеше көзделмесе, тұтыну кооперативі мүшелерінің ішінен тексеру комиссиясы (ревизор) құрылуға тиіс.

Тексеру комиссиясының міндеттерін орындау ревизор ретінде тұтыну кооперативі мүшелерінің біріне тапсырылуы мүмкін.

2. Тұтыну кооперативінің тексеру комиссиясын немесе ревизорын жарғыда белгіленген мерзімге жалпы жиналыс сайлайды.

3. Тұтыну кооперативі атқарушы органы мүшелерінің тексеру комиссиясының мүшесі (ревизор) болуына болмайды.

4. Тұтыну кооперативінің тексеру комиссиясы (ревизор) жалпы жиналысқа есеп береді.

5. Тексеру комиссиясы (ревизор) тұтыну кооперативінің қаржы-шаруашылық қызметіне тексеру жүргізуге құқылы. Тексеру комиссиясының (ревизордың) осы мақсат үшін тұтыну кооперативінің барлық құжаттамасын кез келген уақытта сөзсіз пайдалануға құқығы бар. Тексеру комиссиясының (ревизордың) талап етуі бойынша атқарушы орган ауызша немесе жазбаша түрде қажетті түсінік беруге міндетті.

6. Тексеру комиссиясы (ревизор) тұтыну кооперативінің жылдық қаржы есебі жалпы жиналыста бекітілгенге дейін оған міндетті түрде тексеру жүргізеді. Жалпы жиналыстың тексеру комиссиясының (ревизордың) қорытындысынсыз жылдық қаржылық есепті бекітуге құқығы жоқ.

7. Тексеру комиссиясының (ревизордың) жұмыс тәртібі жарғыда, сондай-ақ тұтыну кооперативінің ішкі қызметін реттейтін ережелер мен өзге де құжаттарда белгіленеді.

23-бап. Тұтыну кооперативінің аудиті

1. Тұтыну кооперативінің жылдық қаржы есебін, сондай-ақ оның ағымдағы ісінің жай-күйін тексеру және олардың дұрыстығын растау үшін тұтыну кооперативі өзінің жарғысында көзделген жағдайлар мен тәртіп бойынша тұтыну кооперативімен, оның атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарының мүшелерімен немесе тұтыну кооперативінің мүшелерімен байланысты емес аудиторлық ұйымды тартуға құқылы.

2. Тұтыну кооперативінің мүшесі кооперативтік қаржы есебіне өз есебінен аудит жүргізуді талап етуге құқылы.

3. Егер кооперативтің қаржы есебіне аудит жүргізу міндетті болған не оның жүргізілуін кооператив мүшесі талап еткен кезде тұтыну кооперативінің атқарушы органы аудит жүргізуден жалтарса, аудит мүдделі тұлғаның не кооператив мүшесінің арызы бойынша сот қабылдаған шешіммен тағайындалуы мүмкін.

Ескерту. 23-тармаққа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.05.05. N 139 Заңымен.

24-бап. Тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарының шешімдері мен іс-әрекетіне шағымдану

Тұтыну кооперативінің мүшелері тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарының шешімдері мен іс-әрекетіне жалпы жиналысқа немесе сот тәртібімен шағымдана алады.

Тұтыну кооперативінің атқарушы органы басшысының шешімдері мен іс-әрекетіне тұтыну кооперативінің жалпы жиналысына немесе сотқа шағымдануға болады.

5-тарау. ТҰТЫНУ КООПЕРАТИВІНІҢ МҮЛКІ

25-бап. Тұтыну кооперативінің мүлкі, оны қалыптастыру көздері

1. Тұтыну кооперативінің балансында тұрған мүліктің меншік иесі заңды тұлға ретіндегі тұтыну кооперативі болып табылады.

Тұтыну кооперативінің мүлкі оның мүшелерінің мүліктік (пайлық) жарналарын біріктіру арқылы жасалады.

Мүліктік (пайлық) және қосымша жарналарды қоспағанда, тұтыну кооперативінің кәсіпкерлік қызметтен алатын кірістері мен Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынбаған өзге де көздер тұтыну кооперативінің мүлкін қалыптастырудың көздері болып табылады.

2. Тұтыну кооперативі алған табысты оның мүшелері арасында бөлуге болмайды және жарғылық мақсаттарға жіберіледі.

3. Тұтыну кооперативінің меншігіндегі мүлікке билік ету жалпы жиналыстың шешімі бойынша жүзеге асырылады.

26-бап. Мүліктік (пайлық) жарна

1. Мүліктік (пайлық) жарна ақшалай, бағалы қағаздармен, заттармен, мүліктік құқықтармен, соның ішінде жерпайдалану құқығымен және интеллектуалдық қызмет нәтижелеріне құқықпен және өзге де мүлікпен енгізілуі мүмкін. Жарнаны жеке мүліктік құқықтар және өзге де материалдық емес игіліктер түрінде енгізуге жол берілмейді.

2. Заттай нысанда немесе мүліктік құқық түрінде жасалатын жарналар тұтыну кооперативінің барлық мүшелерінің келісімі бойынша немесе тұтыну кооперативі жалпы жиналысының шешімі бойынша ақша түрінде бағаланады.

3. Тұтыну кооперативіне мүлікті салым ретінде пайдалану құқығы берілген жағдайларда бұл салымның мөлшері пайдаланғаны үшін тұтыну кооперативінің жалпы жиналысы белгілеген бүкіл мерзімге есептеліп төленетін ақымен белгіленеді.

Тұтыну кооперативі жалпы жиналысының келісімінсіз пайдалану құқығы мүліктік (пайлық) салым болып табылатын мүлікті мерзімінен бұрын алып қоюға жол берілмейді.

Егер жарғыда өзгеше көзделмесе, тұтыну кооперативінің пайдалануына берілген мүліктің кездейсоқ жойылып кету немесе кездейсоқ бұзылу қаупі мүлік иесіне жүктеледі.

4. Мүліктік (пайлық) жарналарды енгізу мерзімі тұтыну кооперативінің жарғысымен белгіленеді.

27-бап. Тұтыну кооперативінің қорлары

1. Тұтыну кооперативі өз қызметін жүзеге асыру кезінде:

- 1) мүліктік (пайлық);
- 2) тұтыну кооперативін дамыту;
- 3) резервтік;
- 4) тұтыну кооперативі мүшелерін ынталандыру және әлеуметтік қолдау;
- 5) жарғысына сәйкес өзге де қорлар құруға құқылы.

2. Мүліктік (пайлық) қор тұтыну кооперативі мүшелерінің мүліктік (пайлық) жарналарынан тұрады және тұтыну кооперативінің мүлкін қалыптастыру көздерінің бірі болып табылады.

3. Тұтыну кооперативі алған табыстар және Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынбаған өзге де көздер басқа қорларды қалыптастыру көзі болып табылады.

4. Тұтыну кооперативінің қорларын қалыптастыру мен пайдалану тәртібін, олардың қайта бөлінуін тұтыну кооперативінің жалпы жиналысы белгілейді.

28-бап. Тұтыну кооперативі мүшелерінің мүліктегі үлесі

1. Тұтыну кооперативінің барлық мүшелерінің тұтыну кооперативінің мүлкіндегі (мүлік құнындағы) үлесі олардың тұтыну кооперативінің мүлкіндегі салымына бара-бар анықталады.

2. Тұтыну кооперативінің жарғысы немесе жалпы жиналыс олардың әрқайсысының мүлікті құруға және көбейтуге қосқан үлесіне қарай олардың үлесін анықтау және өзгерту тәртібін белгілеуі мүмкін.

3. Тұтыну кооперативінің әрбір мүшесі өзінің қалауына қарай өз үлесін сатуға, сыйға беруге, мұраға қалдыруға, кепілге салуға не осы Заңда және жарғыда көзделген талаптарды сақтай отырып, оған өзгеше түрде билік етуге құқылы.

4. Мүліктегі өз үлесімен қандай да бір операциялар жасау алдында тұтыну кооперативінің мүшесі тұтыну кооперативінің жарғысында белгіленген мерзімде атқарушы органға ортақ мүліктен өз үлесін бөліп беруді талап етіп арыз беруге міндетті.

29-бап. Тұтыну кооперативі мүшесінің мүліктегі өз үлесіне билік етуі

1. Тұтыну кооперативі мүшесінің тұтыну кооперативі мүлкіндегі үлесі мүліктік (пайлық) жарнаны толық төлегенге дейін жарна төленіп қойған бөлігінде ғана иеліктен алынуы немесе кепілге салынуы мүмкін.

2. Тұтыну кооперативінің мүшесі тұтыну кооперативінің мүлкіндегі өз үлесін немесе оның бір бөлігін өз таңдауы бойынша тұтыну кооперативінің бір немесе бірнеше мүшесіне сатуға немесе өзге де әдіспен беруге құқылы. Дәл солайша тұтыну кооперативінің мүшесі басқа мүше алдындағы өз міндеттемесін қамтамасыз ету үшін үлесін кепілге салуға құқылы. Бұл мәмілелерді жасауға тұтыну кооперативінің келісімі немесе тұтыну кооперативінің басқа да мүшелерінің келісімі талап етілмейді.

3. Тұтыну кооперативі мүшесінің өз үлесін (оның бір бөлігін) үшінші тұлғаға беруіне немесе тұтыну кооперативі мүшесінің үшінші тұлға алдындағы міндеттемесін қамтамасыз ету үшін үлесін (үлестің бір бөлігін) кепілге салуына жол беріледі.

4. Тұтыну кооперативінің жарғысында үлесті үшінші тұлғаға сату белгілі бір талаптарды орындағанда ғана жол берілетін болып көзделуі мүмкін.

30-бап. Иеліктен алынатын үлесті сатып алуға басымдық берілетін құқық

1. Тұтыну кооперативі мүшесінің үлесін немесе тұтыну кооперативі мүшелері біреуінің үлесін немесе оның бір бөлігін сатқан жағдайда оны сатып алуға тұтыну кооперативінің мүшесі үшінші тұлғаларға қарағанда басым құқықты пайдаланады. Мұндай құқықты тұтыну кооперативінің әрбір мүшесі пайдалана алады. Егер сатып алудың басым құқығын пайдаланғысы келетін тұтыну кооперативінің бірнеше мүшелері болса және жарғыда немесе тұтыну кооперативі мүшелерінің өзге де келісінде өзгеше көзделмесе, үлесті (оның бір бөлігін) сатып алудың басым құқығын тұтыну кооперативінің мүшелері тұтыну кооперативінің мүлкіндегі өз үлесінің мөлшеріне қарай жүзеге асырады.

2. Тұтыну кооперативінің мүшесінен үлесін сатуға ұсынуы туралы хабарлама алған кезден бастап жеті күн ішінде атқарушы орган бұл туралы тұтыну кооперативінің барлық мүшелеріне хабарлайды. Тұтыну кооперативінің сатып алудың басым құқығын жүзеге асырғысы келетін мүшесі жеті күн мерзімде бұл туралы атқарушы органға хабарлап, бұл орайда сатуға ұсынылып отырған үлесті толық немесе оның белгілі бір бөлігін сатып алғысы келетінін көрсетуге тиіс.

3. Егер түскен ұсыныстардың жиынтық көлемі сатылатын үлестің мөлшерінен аспаса, тұтыну кооперативі мүшелерінің әрқайсысы оның өз хабарламасында көрсеткен бөлігін сатып алады. Үлестің қалған бөлігі, егер бұлайша иеліктен айыруға дейін тұтыну кооперативінің мүшелерінен қосымша ұсыныстар келіп түспесе, үшінші тұлғаға иеліктен алынып берілуі мүмкін.

4. Үлес немесе оның бір бөлігі сатып алудың басым құқығын бұза отырып сатылған жағдайда тұтыну кооперативінің кез келген мүшесі үш ай ішінде сот тәртібімен осы құқық бұзушылыққа шағымдана алады.

5. Иеліктен алынатын үлесті сатып алудың басым құқығы үлесті сатудың кез келген әдісі жағдайында, оның ішінде сауда-саттықта жүзеге асырылады.

6. Үлесті сатып алудың басым құқығын басқаға беруге жол берілмейді.

7. Иеліктен алынатын үлесті немесе оның бір бөлігін тұтыну кооперативінің мүшесі (мүшелері) сатып алған жағдайда оның кооператив мүлкіндегі үлесі көбейеді.

8. Осы баптың ережелері үлесті айырбас шарты бойынша иеліктен алу кезінде де қолданылады.

9. Үлесті немесе оның бір бөлігін үшінші тұлғаға сату кезінде тұтыну кооперативінің мүшелері оны сатып алудың басым құқығын пайдаланғысы келмеген жағдайда сатып алудың басым құқығын тұтыну кооперативінің өзі пайдалана алады.

31-бап. Басқа мүшелердің үлесті сатып алудан бас тартқан кезінде тұтыну кооперативі мүшесінің үлесін сату

1. Тұтыну кооперативінің жарғысында тұтыну кооперативі мүшесінің өз үлесін үшінші тұлғаларға сатуына тыйым салу немесе оны шектеу көзделуі мүмкін.

2. Үлесті сатуды сатушыға байланысты емес мән-жайлар бойынша осы баптың 1-тармағында көзделген тыйым салу немесе шектеулер сақтала отырып жүргізу мүмкін болмаған жағдайда тұтыну кооперативінің үлесін сатқысы келетін мүшесі осы үлесті сатып алуды немесе оны үшінші тұлғаға сатуға рұқсат беруді талап етіп, тұтыну кооперативіне жүгінуге құқылы.

Осы нұсқалардың бірін таңдауды тұтыну кооперативі мүшелерінің жалпы жиналысы жүргізеді.

3. Тұтыну кооперативі үлесті сатып алған кезде үлестің бағасы тараптардың келісімімен, ал келісімге келе алмаған жағдайда сот арқылы белгіленеді.

4. Тұтыну кооперативі үлесті үшінші тұлғаға сатуға келіскен жағдайда тұтыну кооперативінің мүшелері үлесті сатып алуға басым құқығын сақтап қалады.

32-бап. Тұтыну кооперативі мүшесінің үлесін тұтыну кооперативі сатып алуының салдары

1. Тұтыну кооперативі мүшелерінің үлесін тұтыну кооперативі сатып алғаннан кейін тұтыну кооперативі тұтыну кооперативінің басқа мүшелеріне осы үлесті жалпы жиналыстың шешімімен белгіленген баға бойынша сатып алуды ұсынуға міндетті.

2. Үлесті сатып алуға тұтыну кооперативінің бірнеше мүшесі ниет білдірген жағдайда үлес олардың арасында тұтыну кооперативінің мүлкіндегі үлестеріне бара-бар мөлшерде бөлінеді.

Тұтыну кооперативінің мүшесі сатып алған үлес мөлшері осы мүшеге сатып алғанға дейінгі тиесілі үлес мөлшеріне қосылады. Бұл орайда тұтыну кооперативінің бір мүшесіне тиесілі болуы ықтимал үлес мөлшерінің шектелуі мүмкіндігі сақталады.

3. Тұтыну кооперативі жалпы жиналыстың шешімімен тұтыну кооперативі атынан сатып алынған үлесті үшінші тұлғаға сатуға құқылы.

33-бап. Тұтыну кооперативінен шығарылуға тиісті тұтыну кооперативі мүшесінің үлесін бөліп беру

1. Тұтыну кооперативінен шығарылуға тиісті тұтыну кооперативі мүшесінің үлесін бөліп беру жалпы жиналыстың шешімі бойынша жүргізіледі.

2. Тұтыну кооперативінің мүшесі тұтыну кооперативіне немесе оның мүшелеріне қасақана зиян келтірген жағдайда олар зиян келтірушіден бөлінген үлесі есебінен келтірілген зиянның толтыруды талап етуге құқылы.

3. Егер тараптар орны толтырылатын зиянның және тұтыну кооперативінің шығарылуға тиісті мүшесіне бөлінетін үлестің мөлшері туралы келісімге келе алмаса, дау сот тәртібімен шешіледі.

34-бап. Тұтыну кооперативі мен оның мүшелерінің мүлкітік жауапкершілігі

1. Тұтыну кооперативі өз міндеттемелері бойынша өзіне тиесілі барлық мүлкімен жауап береді және тұтыну кооперативі мүшелерінің басқа міндеттемелері бойынша жауап бермейді.

2. Тұтыну кооперативінің мүшелері қордаланып қалған залалды жыл сайынғы баланс бекітілгеннен кейін қосымша жарналар арқылы үш ай ішінде жабуға міндетті.

3. Тұтыну кооперативі мүшелерінің тұтыну кооперативінің міндеттемелері бойынша субсидиарлық жауапкершілігі Қазақстан Республикасының азаматтық заңдарында көзделген тәртіппен белгіленеді.

6-тарау. ТҰТЫНУ КООПЕРАТИВІН ҚАЙТА ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ТАРАТУ

35-бап. Тұтыну кооперативін қайта ұйымдастыру

1. Тұтыну кооперативін қайта ұйымдастыру (қосу, біріктіру, бөлу, бөліп шығару) жалпы жиналыстың шешімі бойынша ерікті түрде жүзеге асырылуы мүмкін. Тұтыну

кооперативі мүшелерінің құрамын үлестен айыру немесе өзге де өзгерту тұтыну кооперативін қайта ұйымдастыру болып табылмайды.

2. Заң актілерінде белгіленген жағдайларда тұтыну кооперативін оны бөлу немесе оның құрамынан бір немесе бірнеше тұтыну кооперативін бөліп шығару нысанында мәжбүрлеп қайта ұйымдастыру сот шешімі бойынша жүзеге асырылады.

3. Тұтыну кооперативін заңды тұлғалардың басқа түрлері мен нысандарында қайта құруға болмайды.

36-бап. Тұтыну кооперативтерінің қосылуы, бірігуі

1. Екі немесе бірнеше тұтыну кооперативінің қосылуы олардың мүлкін толық біріктіру жолымен жүзеге асырылады. Қосылу нәтижесінде жаңа тұтыну кооперативі пайда болады, ал қосылған тұтыну кооперативтері өз қызметін тоқтатады. Бұл орайда тұтыну кооперативтерінің қосылуына әрбір қатысушының барлық құқықтары мен міндеттері өткізу актісіне сәйкес жаңадан пайда болған тұтыну кооперативіне ауысады.

2. Бір немесе бірнеше тұтыну кооперативінің басқа тұтыну кооперативіне бірігуі бірігетін тұтыну кооперативі мүлкінің біріктіруші тұтыну кооперативтерінің мүлкіне енгізілуі жолымен жүзеге асырылады. Бұл орайда бірігетін кооперативтер өз қызметін тоқтатады, ал олардың барлық құқықтары мен міндеттері өткізу актісіне сәйкес біріктіруші тұтыну кооперативіне ауысады, оның жарғысына қайта ұйымдастыруға байланысты өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі.

3. Қосылуға, бірігуге қатысушы тұтыну кооперативтерінің атқарушы органдары қосылу, бірігу туралы шарттың жобасын әзірлейді және әрбір тұтыну кооперативінің жалпы жиналысының қарауына қосылу, бірігу жөніндегі және қосылу, бірігу туралы шартты бекіту жөніндегі мәселелерді енгізеді.

Қосылу, бірігу туралы шарттың келісілген мәтініне тұтыну кооперативінің атқарушы органдары уәкілдік берген адамдар қол қояды.

Қосылу, бірігу туралы шартта қосылуға, бірігуге қатысушы әрбір тұтыну кооперативтерінің фирмалық атауы орналасқан жері мен мекен-жайы туралы мәліметтер, олардың баланстарының негізгі деректері болуға, сондай-ақ қосылудың, бірігудің тәртібі мен талаптары көзделуге тиіс.

4. Қосылуға, бірігуге қатысушы тұтыну кооперативінің әрқайсысы жалпы жиналыс қосылу, бірігу туралы шешім қабылдаған күннен бастап екі ай мерзімде өздерінің барлық кредиторларына қосылу, бірігу туралы жазбаша хабарлама жіберуге және ресми баспасөз органдарында тиісті хабарландыру беруге міндетті. Хабарламаға (хабарландыруға) осы баптың 3-тармағында аталған қосылуға, бірігуге қатысатын басқа да тұтыну кооперативтері туралы мәліметтер қоса тіркеледі.

Тұтыну кооперативінің кредиторлары хабарлама алынғаннан немесе хабарландыру жарияланғаннан кейін екі ай мерзімде тұтыну кооперативінен не жұмысын мерзімінен

бұрын тоқтатуына немесе тұтыну кооперативінің тиісті міндеттемелерін орындауына және шығындардың орны толтырылуына қосымша кепілдіктер талап етуге құқылы. Талаптар тұтыну кооперативіне жазбаша нысанда жіберіледі.

5. Қосылуға, бірігуге қатысушы тұтыну кооперативінің әрқайсысы жалпы жиналыстың қосылу, бірігу туралы шешімі қабылданған кезден бастап, бұл шешім туралы кредиторларға шешім қабылданғаннан кейін туындайтын міндеттемелер жөнінде хабарлауға міндетті.

Тұтыну кооперативтерінің қосылу, бірігу туралы шарты негізінде қосылушы, бірігуші тұтыну кооперативтерінің мүшелері жалпы жиналыста жаңадан құрылатын тұтыну кооперативінің жарғысын қабылдайды және атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарын сайлайды.

37-бап. Тұтыну кооперативін бөлу, бөліп шығару

1. Тұтыну кооперативін бөлу осы тұтыну кооперативінің мүлкін пайда болатын екі немесе бірнеше тұтыну кооперативтерінің арасында бөлу жолымен жүзеге асырылады. Бұл орайда бөлінетін тұтыну кооперативінің құқықтары мен міндеттері бөліну балансына сәйкес жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативтеріне ауысады.

2. Тұтыну кооперативінен бір немесе бірнеше тұтыну кооперативтерін бөліп шығару тұтыну кооперативі мүлкінің бір бөлігін бөліп беру және оны жаңадан пайда болатын бір немесе бірнеше тұтыну кооперативіне беру жолымен жүзеге асырылады.

Бұл орайда қайта ұйымдастырылатын тұтыну кооперативінің құқықтары мен міндеттерінің бір бөлігі бөлу балансына сәйкес жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативіне ауысады.

3. Қайта ұйымдастырылатын тұтыну кооперативінің атқарушы органы жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативтерінің бөліну, бөлініп шығу жоспары мен жарғыларының жобаларын әзірлейді және тұтыну кооперативін бөлу, бөліп шығару, жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативтерінің бөліну, бөлініп шығу жоспарын, жарғыларын және бөліну балансын бекіту туралы, сондай-ақ жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативтерінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдарын сайлау туралы мәселелерді жалпы жиналыстың қарауына енгізеді.

4. Егер тұтыну кооперативінің жарғысында өзгеше көзделмесе, оны бөлу, бөліп шығару кезінде тұтыну кооперативінің әрбір мүшесі жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативтерінің әрқайсысындағы тұтыну кооперативі мүлкіндегі қайта ұйымдастырылатын тұтыну кооперативінің мүлкіндегі өз үлесіне тең үлесін алуға не жаңадан пайда болған тұтыну кооперативтері бірінің мүлкінен бірыңғай үлес алуға құқылы.

5. Жалпы жиналыс бөлу, бөліп шығару туралы шешім қабылдаған кезден бастап, тұтыну кооперативі осы шешім туралы шешім қабылданғаннан кейін туындайтын міндеттемелер жөнінде кредиторларға хабарлауға міндетті.

6. Тұтыну кооперативі жалпы жиналыс бөлу, бөліп шығару туралы шешім қабылданған күннен бастап екі ай мерзімде өзінің барлық кредиторларына бөлу, бөліп шығару туралы жазбаша хабарлама жіберуге және ресми баспасөз органдарында тиісті хабарландыру беруге міндетті. Хабарламаға (хабарландыруға) бөлу балансы, сондай-ақ жаңадан пайда болатын әрбір тұтыну кооперативінің атауы, орналасқан жері және мекен-жайы туралы мәліметтер қоса тіркеледі.

7. Қайта ұйымдастырылатын тұтыну кооперативінің кредиторлары хабарлама алған (хабарландыру жарияланған) күннен бастап екі ай мерзімде тұтыну кооперативінен жұмысын мерзімінен бұрын тоқтатуын немесе тиісті міндеттемесін орындауын және шығынның орнын толтыруын талап етуге құқылы. Талап тұтыну кооперативіне жазбаша нысанда жіберіледі.

8. Тұтыну кооперативін бөлу, бөліп шығару нәтижесінде пайда болған тұтыну кооперативтері жаңа тұтыну кооперативтері тіркелген кезден бастап бір жыл ішінде оның міндеттемелері бойынша бірлесіп жауапты болады.

38-бап. Тұтыну кооперативін мәжбүрлеп бөлу, бөліп шығару туралы сот шешімін орындамаудың зардаптары

1. Егер тұтыну кооперативінің мәжбүрлеп қайта ұйымдастыру кезінде сот шешімі бойынша бөлуді, бөліп шығаруды жүргізуге уәкілетті атқарушы органы бөлуді, бөліп шығаруды сот шешімінде белгіленген мерзімде жүзеге асырмаса, сот тұтыну кооперативінің мүлкіне сенімгерлік басқарушы тағайындайды және оған қайта ұйымдастырылатын тұтыну кооперативінің бөлінуін, бөлініп шығарылуын соның мүлкі есебінен жүзеге асыруды тапсырады.

2. Сенімгерлік басқарушы тағайындалған кезден бастап тұтыну кооперативін басқару жөніндегі өкілеттік соған ауысады, тұтыну кооперативінің атқарушы, бақылаушы және өзге де органдары өз қызметін тоқтатады.

3. Сенімгерлік басқарушы сотта тұтыну кооперативінің атынан өкіл болады, бөлу балансын жасайды және оны тұтыну кооперативтерінің бөлу, бөліп шығару нәтижесінде туындайтын құрылтай құжаттарымен бірге соттың бекітуіне береді. Аталған құжаттарды соттың бекітуі жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативтерін мемлекеттік тіркеу үшін негіздеме болып табылады.

39-бап. Тұтыну кооперативін қайта ұйымдастыру нәтижесінде пайда болатын заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу

1. Қайта ұйымдастыру нәтижесінде пайда болатын тұтыну кооперативін мемлекеттік тіркеу Қазақстан Республикасының заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу және филиалдар мен өкілдіктерді есептік тіркеу туралы заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады.

2. Тұтыну кооперативтері қосылған жағдайда мемлекеттік тіркеуді жаңадан пайда болатын тұтыну кооперативі орналасқан жердегі тіркеуші орган жүргізеді.

Тұтыну кооперативтері біріккен жағдайда мемлекеттік тіркеуді біріктіруші тұтыну кооперативі орналасқан жердегі тіркеуші орган жүргізеді.

Тұтыну кооперативтері бөлінген, бөліп шығарылған жағдайда мемлекеттік тіркеуді қайта ұйымдастырылушы тұтыну кооперативі орналасқан жердегі тіркеуші орган жүргізеді. Бұл тіркеуші орган жаңа тұтыну кооперативтерін мемлекеттік тіркеу мәліметтері туралы жаңадан пайда болған тұтыну кооперативтері орналасқан жердегі заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеуді жүзеге асыратын органға хабарлайды.

3. Қайта ұйымдастыру нәтижесінде пайда болатын тұтыну кооперативін мемлекеттік тіркеуді заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеуді жүзеге асыратын орган кредиторларға тұтыну кооперативтерін қайта ұйымдастыруды талап етіп арыз беру үшін берілген мерзім өткен соң жүзеге асырады.

4. Егер бір жыл ішінде, тұтыну кооперативін қайта ұйымдастыруға қатысушылардың соңғысының жалпы жиналысында қайта ұйымдастыру туралы шешім қабылданған күннен бастап, мемлекеттік тіркеу туралы арыз берілмеген болса не қажетті дәлелдемелер табыс етілмесе (осы баптың 3-тармағы), қайта ұйымдастыру жасалмаған болып есептеледі.

5. Қосылу және бөлініп шығу нысанындағы қайта ұйымдастыру жағдайларын қоспағанда, қайта ұйымдастыруға қатысатын тұтыну кооперативтері жаңадан пайда болған тұтыну кооперативтері мемлекеттік тіркелген кезден бастап өз қызметін тоқтатады және Бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімінен алып тасталады. Қосылатын тұтыну кооперативі оның басқа тұтыну кооперативіне қосылуы тіркелген кезден бастап өз қызметін тоқтатады және Бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімінен алып тасталады.

Ескерту. 39-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2012.12.24 N 60-V (алғашқы ресми жарияланғанынан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) Заңымен.

40-бап. Тұтыну кооперативін тарату

1. Тұтыну кооперативі Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жалпы жиналыстың шешімі бойынша немесе сот шешімі бойынша таратылуы мүмкін.

2. Тұтыну кооперативінің оны тарату жөнінде шешім қабылдаған жалпы жиналысы тарату комиссиясын тағайындайды және тұтыну кооперативін таратудың тәртібі мен мерзімін белгілейді.

3. Тұтыну кооперативі таратылған жағдайда кооператив мүшесінің кооператив мүлкіндегі үлесін өзінің мүліктік (пайлық) жарнасына бара-бар бөліп алуға құқығы бар.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК